

Literatura

- Bender, H. (1989): Gehäuseaufbau, Gehäusegenese und Biologie agglutinierter Foraminiferen (Sarcodina, Textulariina). - Jb. Geol. Bundesanstalt, 132, 2, 259-347.
- Cicha, I. - Zapletalová, I. (1965): Die Vertreter der Familie Textulariidae (Foraminifera-Protozoa) aus dem Miozän der Westkarpaten. - Sbor. Geol. Věd. Paleont., 6, 99-148.
- Čtyroká, J. - Zlinská, A. (1992): Několik poznámek k taxonomii vybraných zástupců aglutinovaných dírkovec v miocénu Západních Karpat. - Knihovnička Zem. Plyn, Nafta, 15, 143-155.
- Grill, R. (1941): Stratigraphische Untersuchungen mit Hilfe von Mikrofauna im Wiener Becken und in der benachbarten Molasseanteilen. - Oel und Kohle, 37, 595-602.
- Grimm, K.I. (1993): Spiroplectinella Kiselman (Foraminifera) aus dem Rupelium (Oligozän) des Mainzer Beckens. - Paläont. Z., 67, 1/2, 21-26.
- Halicz, E. - Reiss, Z. (1979): Recent Textulariidae from the Gulf of Elat (Aquaba), Red Sea. - Rev. esp. Micropaleont., 11, 2, 295-320.
- Hottinger, L. - Halicz, E. - Reiss, Z. (1990): Wall texture of Spirorutilus. - Jour. foram. Res., 20, 1, 65-70.
- Loeblich, A.R. - Tappan, H. (1988): Foraminiferal Genera and their Classification. - Van Nostrand Reinhold.

¹Český geologický ústav, Malostranské nám. 19, 11821 Praha 1

²Geologický ústav D.Štúra, Mlynská dol. 1, 817 04 Bratislava

NOVÉ ÚDAJE O STRATIGRAFII MIOCÉNU NA LISTU 34-23 BŘECLAV

NEW DATA ON THE STRATIGRAPHY OF THE MIOCENE ON THE MAP SHEET 34-23 BŘECLAV

(34-23 Břeclav)

Pavel Čtyroký

Miocene litho- and biostratigraphy, Vienna Basin, Waschberg Zone, S Moravia

V roce 1992 byl sestaven list geologické mapy 1:50 000 34-23 Břeclav v rámci souboru geologických a účelových map (Havlíček et al. 1992). Jako podklady pro vymezení miocenních sedimentů byly především využity v západní části listu rukopisné údaje P. Čtyrokého z mapování na listech měřítka 1:25 000 34-231 Lednice a 34-233 Valtice, mapované ještě do sítě Gauss-Krüger.

Většina území listu náleží k vídeňské pánvi, pouze okrajová sz. část je budována ždánickou jednotkou a na stavbě jz. části se podílí zóna Waschbergu. Rozdíl mezi těmito dvěma silně zvrásněnými tektonicko-stratigrafickými jednotkami je především v rozdílném podílu sedimentů spodního miocénu (eggenburgu a ottangu) v jejich stavbě. Ty v ždánické jednotce na území listu nebyly prokázány.

V zóně Waschbergu na území listu bylo nově vymezeno úvalské souvrství. Vystupuje ve vých. okrajové části zóny Waschbergu jižně od Sedlice u Mikulova na styku s vídeňskou pánví. Nově vymezované souvrství je představováno silně tektonizovanými a zvrásněnými vrstvami spodního miocénu (eggenburgu a ottangu), transgresivně uloženými na podložním ždánicko-hustopečském souvrství (eger). Litostratigrafické, biostratigrafické a úložné poměry tohoto souvrství byly studovány v řadě mapovacích a hydrogeologických vrtů, v mapovacích rýhách a dlouhých rýhách pro závlahy.

Úvalské souvrství bylo rozčleněno na spodní vrstvy nesyské a svrchní úvalsko-mlýnské.

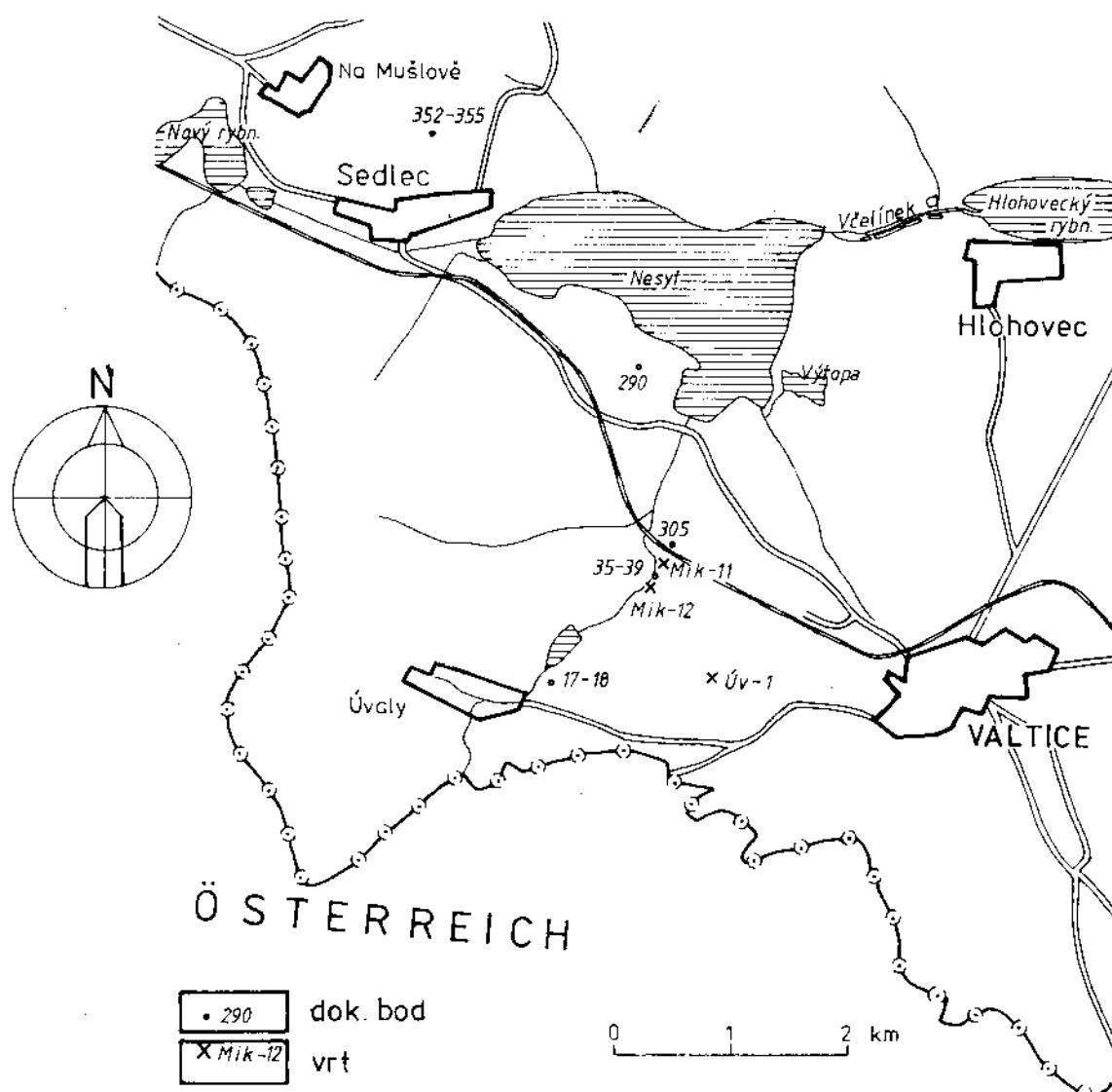
Vrstvy nesyské, nazvané po největším jihomoravském rybníku Nesytu, jsou reprezentovány převážně nevrstevnatými nebo špatně vrstevnatými šedozeLENÝMI a světle šEDÝMI vápnitýMI, vzácněji slabě vápnitýMI a polohově i ne-vápnitýMI jílovci, jíly, prachovitýMI jíly a jílovci a vzácněji prachovci. Jejich odhadovaná mocnost je přes 300 m. Báze vrstev leží diskordantně a zjevně transgresivně na ždánicko-hustopečském souvrství, jak bylo možno pozorovat v profilu rýhy na závlahy na lok. 290 (Čtyroký) na polích mezi státní silnicí a rybníkem Nesyt. Za typový profil střední a vyšší části nesyských vrstev je možno považovat vrstevní sled odkrytý v roce 1986 v rýhách pro závlahy při vozové cestě podél sz. zdi objektu šlechtitelské stanice (dříve Bažantnice) ve Valticích. Profil byl otevřen od státní silnice (kóta 180,8 m) až po železniční přejezd na vozové cestě podél zdi (kóta 185,6 m v mapě M-33-118 C-b-4) směrem k někdejšímu Úvalskému mlýnu. V profilu v uvedené rýze byly odkryty převážně šedozeLENé a světle šEDÉ nevrstevnaté vápnité jílovce s polohově hojnou mikrofaunou marinních dírkovec, špatně zachovalých, ale hojných spatangoidních

ježovek ?Schizaster sp. a pteropodů Clio triplicata (Audenino) a vzácně Vaginella sp. (Čtyroký, 1991). Nejhojnější výskyt pteropoda Clio triplicata byl ve výkopech pro podchod rour závlah pod železniční trať (dok. bod 305 Čtyroký), 150 m sv. od někdejšího Úvalského mlýna.

V profilu vápnitých slínů na lokalitě 305 bylo podle určení F. Rögl (Naturhist. Museum, Wien) zjištěno společenstvo s druhy: Cassigerinella boudecensis Pokorný, C. cf. boudecensis Pokorný (forma s velkými trny) Cassigerinella globulosa (Egger), Globigerina cf. quinqueloba Natland, G. angustumbilicata Bolli, G. ottangensis Rögl, G. praebulloides Blow, Catapsygrax cf. unicavus Bolli et al., Stilostomella ottangensis (Toula), S. cf. adolphina (d'Orb.), Fissurina sp., Bolivina hebes Macfadyen, Gyroidinoides sp., Cassidulina sp. a Cibicides sp. Toto společenstvo je velmi podobné společenstvům dírkovců popsaným z tzv. Schieferige Tonmergel přilehlé části zóny Waschbergu v Rakousku (Grill 1968).

Pteropod Clio triplicata Audenino je vůdčí fosilií hallských šlírů a slínů (eggenburg) v Horním Rakousku, ale byl zjištěn ve spodní části lužických vrstev (v nadloží lužického slepence) ve vrtu Morava-1 ve výdeňské pánvi a nejnověji v Šakvických slínech zdánické jednotky u Zaječí (Čtyroký, 1968, 1991, Zorn 1991).

V nadloží nesyských vrstev leží další nově vymezovaný vrstevní člen - vrstvy úvalsko-mlýnské. Za jejich typové dílčí profily byly stanoveny někdejší odkryvy v zářezu nad rybníčkem u Úvalského mlýna (lokality 35-39 Čtyroký) a profily mapovacích vrtů Mik-13 a Úv-1 (viz obr. 1). V zářezu nad rybníčkem byly v roce 1976 odkryty olivově zelené, šedozeleň až světle šedé vápnité a nevápnité jílovce, prachovité jílovce a prachovce. Charakteristická pro tyto

Obr. 1 – Situace významných lokalit a vrtů v jz. části listu 34-23 Břeclav

vrstvy je především dobrá vrstevnatost a časté povlaky prachu na vrstevních plochách, takže hornina se blíží v rakouské terminologii šlfrům. V dolní části odkryvu (lok. 35) nasedaly úvalsko-mlýnské vrstvy se zřetelnou úhlovou diskordancí na celistvé, nevrstevnaté jílovce nesytiských vrstev. Na profil u rybníčku u Úvalského mlýna navazuje profil ve vrtu Mik-12, v němž byly navrtány nově stanovené vrstvy v mocnosti 20 m pod kvartérem. Pro jejich vrstevní sled jsou typické olivově zelené, místa rezavě nebo černě šmouhované dobře vrstevnaté vápnité a slabě vápnité jílovce s hojnými laminami siltu na vrstevních plochách.

Pro vyšší část úvalsko-mlýnských vrstev jsou typické profily v záp. svazích údolí Úvalského potoka (dok. body 17, 18 Čtyroký, 850 m v. od kostela v Úvalech) a dílčí profil vrtu Úv-1 Úvaly. V odkryvech nad potokem byly zjištěny již Březinou (1959) ve vrstevnatých pelitech polohy světle šedých až bělavých tufitických jílů a biotitických dacitových až andesitových tufitů. Velmi podobné tufity vycházejí ve vyšších částech Schieferige Tonmergel na několika místech v okolí Herrenbaumgarten a Schrattenbergu v přilehlém Dolním Rakousku. Ve vrtu Úv-1 byla patrně zastižena nejvyšší část vrstev dobře laminovaných světle šedých vápnitých jílovců v mocnosti 14 m pod spraší.

Pro úvalsko-mlýnské vrstvy nemáme průkazné údaje o jejich stáří. Jak vyplývá z předchozího textu, leží v nadloží horizontu s Clio triplicata, který nalezní spodní části eggenburgu. Za předpokladu, že tufity v jeho vyšší části jsou synchronní s tufity ve Znojmě a okolí (Čtyroký 1991), bylo by možno považovat věk vrstev od báze po horní hranici tufitů na lok. 17 a 18 za svrchnoeggenburský. Mikrofauny dírkovců zjištěné na povrchových výchozech a vrtech Mik-12 a Úv-1 jsou převážně chudé a stratigraficky v rámci spodního miocénu neprůkazné. S ohledem na poměry v sousedním Rakousku je však pravděpodobné, že ve vyšší části úvalsko-mlýnských vrstev jsou přítomny i časově ekvivalenty ottnangu, snad jeho spodní části. Jim by mohl odpovídat dílčí profil, zastižený ve vrtu Úv-1. Pro silné zvrásnění nelze snadno odhadnout mocnost vrstev, odhadujeme však maximální mocnost na 200 m, polohy tufitů a tufitických jílů nepřesahují mocnost 1 m.

V západní okrajové části vídeňské pánve jsou nově vyčleněny sedlecké štěrkové vrstvy. Typový profil je odkryt v umělých etážích na j. a jz. svazích návrší kote 252,6 m, severně od hřbitova v Sedlcích u Mikulova (lokality 352-355 Čtyroký, list M-33-118 C-b-4). Sedlecké vrstvy představují poměrně široký kužel úpatních mořských klastik, který vznikl při náhlé subsidenci podložní ždánické jednotky podle systému okrajových zlomů počátkem středního badenu. Vrstvy jsou litologicky představovány většinou chaoticky uloženými, hrubozrnnými až balvanitými písčitými štěrkami s větším podílem špatně opracovaných a ostrohranných valounů a menšími valouny opracovanými. V klastickém materiálu převažují flyšové pískovce (asi 70 %), ostatní valouny mají dosti pestré složení. Jsou mezi nimi valouny šedých, zelených i rudých pevných i rozpadavých jílovců (pocházejících zřejmě z magurské skupiny), černých a tmavošedých vápenců (asi paleozoikum a jura), jemně a středně zrnitých (asi rovněž flyšových) slepenců, různých metamorfik a vzácně i biotitického šedého i červeného granitoidu.

Hrubá klastika sedleckých vrstev leží transgresivně na ždánicko-hustopečském souvrství, na jeho bazi byly zjištěny velké redeponované bloky a kusy slínovců a pískovců ždánicko-hustopečského souvrství. Odhadovaná mocnost je max. kolem 30 m, je však proměnlivá s ohledem na kuželový tvar tělesa. Klastika sedleckých vrstev představuje velké těleso čočkovitě-kuželového tvaru, které směrem na východ vykliňuje a na jihu je omezeno zlomem a následnou erozí. Pouze k západu můžeme jeho málo mocné ekvivalenty nalézt v prostoru vojenské střelnice na Kienbergu. Zde transgresivně na ždánickohustopečském souvrství leží písčité štěrky s převahou flyšového valounového materiálu a isolovanými miškami ústříc v mocnosti do 3 m. Na tato bazální klastika středního badenu pak nasedají písky a litotamniové vápence ve starém lůmku pod Kienbergem, z něhož popsal společenstva mlžů Tejkal (1956). V jejich nadloží jsou pak v etážích na vinicích odkryty vápnité jíly a vápnité prachovce svrchního badenu, velmi bohaté na společenstva tropických mořských plžů a mlžů (Švagrovský, 1981).

Sedlecké štěrkové vrstvy mohou být geneticky i časově srovnávány s děvínsko-novoveskými vrstvami středního badenu na vých. okraji vídeňské pánve (Vass et al. 1988). Jejich vznik je spojován s otevřením vlastní vídeňské pánve typu pull-apart. Zatímco vrstvy děvínsko-novoveské dosahují velké mocnosti a snad zahrnují celé období středního badenu, sedlecké štěrkové vrstvy pravděpodobně reprezentují pouze kratší časový úsek sedimentace z počátku středního badenu.

Literatura

- Březina, J. (1959): Předběžná zpráva o nových nálezech pyroklastického materiálu v miocenních sedimentech na Moravě a ve Slezsku. - Zpr. geol. Výzk. v roce 1958, 14-15.
- Čtyroký, P. (1968): Find of Clio Linnaeus, 1776 (Gastropoda, Thecosomata) in the Burdigalian of the Vienna Basin. - Věst. Ústř. úst. geol., 43, 2, 95-100.
- (1991): Nález pteropodů Clio triplicata Audenino v eggenburgu zóny Waschbergu na jižní Moravě. - Zpr. geol. Výzk. v roce 1990, 36-37.
- (1991): Členění a korelace eggenburgu a ottnangu v jižní části karpatské předhlubně na jižní Moravě. - Záp. Karpaty, Sér. Geol., 15, 67-109.